

TEORIJSKE KONCEPCIJE FINANSIJSKE PISMENOSTI U 21. VEKU

Žana Janković¹, Miloš Grujić², Adriana Radosavac³, Oliver Momčilović⁴, Ivana Wendling⁵

Apstrakt

Rad istražuje imperativ transformacije obrazovanja i pismenosti potrošača u kontekstu brzih: tehnoloških, ekonomskih i društvenih promena 21. veka. Analizira se raskorak između zastarelih obrazovnih modela i zahteva za kompetencijama neophodnim za funkcionisanje u uslovima Četvrte industrijske revolucije, sa posebnim akcentom na finansijsku pismenost kao ključni element ekonomskog osnaživanja. Rad sagledava obrazovanje kao dinamičan, ekološki sistem koji zahteva kolektivnu odgovornost svih aktera. Kroz sintezu literature, ističe se nužnost razvoja: kritičkog mišljenja, veština prilagođavanja i sposobnosti za doživotno učenje. Rezultati ukazuju na direktnu vezu između finansijskog znanja, stavova i odgovornog ponašanja, te na alarmantno nizak nivo finansijske pismenosti kao globalni problem sa širokim društvenim posledicama. Zaključak ukazuje da je sistemska reforma obrazovanja, usmerena ka praktičnoj primeni znanja i ranom usvajanju finansijskih kompetencija, presudna za pripremu pojedinaca za budućnost i izgradnju održivijeg i pravednijeg društva.

Ključne reči: obrazovanje 21. veka, finansijska pismenost, kompetencije, Industrija 4.0, doživotno učenje.

Uvod

Savremeno društvo suočava se sa bez presedana ubrzanim tempom promena, podstaknutim eksponencijalnim razvojem: tehnologije, procesima globalizacije i dubokim društvenim transformacijama. Promene postavljaju fundamentalne izazove pred obrazovne sisteme, koji se suočavaju sa zadatkom da pripreme pojedince za profesije koje još ne postoje, da rešavaju probleme koji su trenutno nezamislivi i da primenjuju tehnologije koje tek treba da budu razvijene. Kao odgovor na ove izazove, inicijative poput OECD-ove „Obrazovanje 2030“ teže da redefinišu obrazovne paradigme, premeštajući fokus sa pasivnog prenošenja znanja na razvoj sveobuhvatnih kompetencija – integrisanog znanja, veština, stavova i vrednosti. Posebno kritičnu dimenziju predstavlja finansijska pismenost. U uslovima sve kompleksnijeg finansijskog tržišta, obilja novih proizvoda i usluga te: sveprisutne digitalizacije, sposobnost pojedinca da donosi racionalne i informisane finansijske odluke

¹ Žana Janković, MSc, doktorant, Nezavisni Univerzitet Banja Luka, NUBL, Veljka Mladenovića 126, Banjaluka, BiH, E-mail: zana.jankovic@icloud.com

² Miloš Grujić, dr, docent, Nezavisni Univerzitet Banja Luka, NUBL, Veljka Mladenovića 126, Banjaluka, BiH, E-mail: milos.grujic@ba.gt.com

³ Adriana Radosavac, dr, redovni profesor, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd, Jevrejska 24, Beograd, E-mail: adriana.radosavac@mef.edu.rs

⁴ Oliver Momčilović, dr, redovni profesor, Univerzitet Privredna akademija u Novom Sadu, Fakultet za primenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd, Jevrejska 24, Beograd, E-mail: oliver.momcilovic@mef.edu.rs

⁵ Ivana Wendling, MSc, doktorant, Nezavisni Univerzitet Banja Luka, NUBL, Veljka Mladenovića 126, Banjaluka, BiH, E-mail: ivanawendling@gmail.com

postaje ključna komponenta: ličnog blagostanja, ekonomske stabilnosti i društvene uključenosti. Međutim, brojna istraživanja ukazuju na alarmantno nizak nivo finansijske pismenosti širom sveta, čak i u ekonomski razvijenim zemljama smatraju (Lusardi & Mitchell, 2011; Lusardi, 2019). Nepismenost ima dalekosežne posledice, povećavajući rizik od: prekomernog zaduživanja, finansijske isključenosti i produblivanja društvenih nejednakosti smatraju (Mancone i sar., 2024). Istraživanje odnosa između širih obrazovnih transformacija i specifično finansijske pismenosti postaje od vitalnog značaja. rad nastoji da sintetizuje postojeće teorijske okvire i empirijske nalaze kako bi rasvetlio načine na koje obrazovni sistemi mogu efikasnije da odgovore na izazove 21. veka, s jedne strane razvijajući univerzalne kompetencije za prilagođavanje, a s druge strane, obezbeđujući konkretna znanja i veštine, poput: finansijske pismenosti, neophodna za odgovorno i uspešno funkcionisanje u savremenom svetu.

Cilj istraživanja

Cilj ovog rada je da analizira i sinteza savremene tendencije u transformaciji obrazovanja i razvoju pismenosti potrošača, sa posebnim fokusom na finansijsku pismenost, u kontekstu izazova 21. veka i Četvrte industrijske revolucije. Rad ima za cilj da: identifikuje ključne izazove sa kojima se suočavaju obrazovni sistemi u pripremi pojedinaca za neizvesnu budućnost; Ispita koncept finansijske pismenosti kao kritične komponente obrazovanja i njen uticaj na odgovorno finansijsko ponašanje i lično blagostanje; analizira vezu između finansijskog znanja, stavova i stvarnog ponašanja potrošača; i predloži pravce za reformu obrazovnih praksi i politika kako bi se unapredila finansijska i opšta pismenost, posebno kod ranjivih grupa kao što su mladi.

Metodologija istraživanja

Rad se zasniva na kvalitativnoj metodologiji i primeni metode analize sadržaja sekundarnih izvora. Sproveden je sistematski pregled i sinteza relevantne akademske i stručne literature, uključujući naučne članke, studije međunarodnih organizacija, knjige i izveštaje. Analiza je fokusirana na identifikaciju centralnih tema, koncepata i rezultatima u oblastima: transformacija obrazovanja, kompetencije za 21. vek, Četvrta industrijska revolucija, te finansijska pismenost, znanje, stavovi i ponašanje. Tekstualni podaci su kategorisani i interpretirani kako bi se došlo do koherentnog teorijskog okvira i izveli zaključci.

Pismenost i obrazovanje potrošača u 21. veku

Suočeno sa neizvesnom budućnošću, obrazovanje zahteva transformaciju kako bi pripremi pojedince za: nove profesije, nezamislive probleme i tek buduće tehnologije. Shulla i sar. (2020) ističu da ključnu ulogu ima „razvoj kompetencija neophodnih za funkcionisanje u globalno povezanom svetu“. Kao odgovor, OECD je 2015. pokrenuo inicijativu „Obrazovanje 2030“ radi podrške državama u sistemskoj reformi, uzimajući u obzir: znanje, veštine, stavove i vrednosti. Kroz globalni dijalog sa zainteresovanim stranama, projektat teži ka zajedničkoj viziji. OECD Learning Compass (2019) definiše ključne kompetencije za uspeh učenika, dok OECD Teaching Compass (2019) artikuliše kompetencije nastavnika za osnaživanje učenika. Savremeni pristupi prevazilaze pasivno prenošenje znanja, fokusirajući se na razvoj kognitivnih alata za kritičku analizu, odlučivanje i prilagođavanje. Schleicher (2019) dodaje da obrazovanje mora da neguje „zajedničke vrednosti, intelektualnu i moralnu zrelost“ za stvaranje inkluzivnijeg i održivijeg društva. Brze društvene promene mogu produbiti ili ublažiti nejednakost. Goldin i Katz (2010) ističu da je Industrijska revolucija izazvala podelu i „društveni bol“, što je kasnije ublaženo uvođenjem

obaveznog obrazovanja i unapređenjem društvene mobilnosti. Danas, Četvrta industrijska revolucija (Industrija 4.0) predstavlja novi izazov. Nemačka strategija iz 2011. godine ima za cilj „transformaciju proizvodnih procesa“ kroz: decentralizovanu, inteligentnu proizvodnju i internet stvari (www.gtai.de, 2011), stvarajući dinamične, samoorganizujuće mreže smatra (McLellan, 2018). Eksponencijalne tehnološke promene zahtevaju hitnu obrazovnu reformu radi održive i inkluzivne budućnosti smatra (Guryan, 2009). Ključno je razumevanje komplementarnosti ljudskih i mašinskih sposobnosti; računari imaju ograničenja u apstraktnim, kontekstualnim i etičkim zadacima prema (Luckin, 2025). Rastući udeo nerutinskih zadataka prema (Luckin, 2025) zahteva transformaciju našeg odnosa prema poslu i obrazovanju smatraju (Roskams & Haynes, 2021). Budućnost leži u sinergiji veštačke i ljudske inteligencije, sa fokusom na kritičko mišljenje i kreativnost prema (Luckin, 2025). Međutim, postoji jaza između savremenih potreba i zastarelih pedagoških modela iz 20. veka, koji se sprovode u strukturama iz 19. veka po (Peña-Ayala, 2021), što zahteva hitnu reformu institucija i praksi. Obrazovanje se sada posmatra kao deo šireg ekološkog sistema smatraju (Luo & Chan, 2022), gde odluke donose svi akteri smatra (Asiimwe Kyomugisha, 2025). Učenici preuzimaju aktivnu ulogu i odgovornost za sopstveni napredak prema (Schalock, 1998), a naglasak se pomera na kvalitet procesa učenja smatra (Lungulov, 2015). Kurikulum evoluirao ka dinamičnijem i nelinearnom modelu po (Zhou, 2025), a uloga učenika prelazi od pasivnog slušaoca do autonomnog saradnika prema (Hunter & Broughton, 2025). U eri informacione eksplozije, informaciona pismenost postaje esencijalna veština za kritičko ocenjivanje i upotrebu informacija navode (Bogdanović i sar., 2017) i temelj za doživotno učenje smatra (Kucuksuleymanoglu, 2025). Posebno je zabrinjavajuća niska finansijska pismenost, koja je globalno prisutna čak i u razvijenim ekonomijama prema (Lusardi & Mitchell, 2011). Ekonomski razvoj sam po sebi ne rešava ovaj problem kaže (Lusardi, 2019), a posledice su široke društvene implikacije po (Mancone i sar., 2024), pri čemu su mladi posebno ugroženi kažu (Garg & Singh, 2018). Finansijska pismenost je ključna za individualno blagostanje, a njeno usvajanje treba započeti u ranom detinjstvu smatraju (Hapsari i sar., 2019), kroz široke i sistemske inicijative usmerene na ranjive grupe.

Pismenost, finansijski stavovi i finansijsko ponašanje potrošača u 21. veku

Postoji jaka veza između finansijske pismenosti, finansijskog stava i finansijskog ponašanja smatraju (Rai, Dua & Yadav, 2019). Finansijski stav se odnosi na način razmišljanja i verovanja pojedinca o ličnim finansijama, dok je finansijsko ponašanje akt korišćenja finansijskih sredstava za ostvarivanje blagostanja smatra (Chaulagain, 2021). Finansijsko znanje, svest i proces donošenja odluka imaju najznačajniji uticaj na to ponašanje smatraju (Abdallah et al., 2025). Upravljanje ličnim finansijama je sve kompleksniji proces, koji zahteva znanja za zadovoljavanje trenutnih potreba, štednju i investiranje prema (Presnyakova et al., 2024). Sposobnost racionalnog upravljanja omogućava odgovorno planiranje, kontrolu rizika i dugoročnu stabilnost smatra (Nedoboi, 2024). Stavovi potrošača, kao što su planiranje i samopoštovanje prema novcu, mogu uticati na spremnost za preuzimanje finansijskih rizika, dok anksioznost često prati niskorizične investitore kažu (Jumady et al., 2024). Demografske karakteristike igraju ulogu u segmentaciji ovih obrazaca ponašanja. Sistematsko osposobljavanje mladih za donošenje informisanih finansijskih odluka postaje sve važnije smatraju (Rodríguez-Correa et al., 2025). U složenom finansijskom okruženju, mladi se suočavaju sa izazovima koji zahtevaju: analizu, procenu rizika i racionalno upravljanje resursima po (Rubin, Chen & Tung, 2024). Finansijsko

obrazovanje može pozitivno uticati i na povećanje znanja i na korisno finansijsko ponašanje mladih smatraju (Walstad et al., 2010; Kim et al., 2019).

Rezultati istraživanja i diskusija

Analiza literature jasno ukazuje na dubok raskorak između dinamičnih zahteva savremenog i budućeg tržišta rada i dominantnih obrazovnih modela koji su često zasnovani na strukturama i pedagogiji prošlih epoha po (Peña-Ayala, 2021). Odgovor se ogleda u promeni paradigme: od obrazovanja kao prenosa fiksnog znanja ka obrazovanju kao razvoju adaptivnih kompetencija. OECD-ovi okviri (Learning Compass, Teaching Compass) simbolički predstavljaju ovaj pomak, naglašavajući potrebu za: kritičkim mišljenjem, kreativnošću, saradnjom i vrednostima smatra (Schleicher, 2019). Finansijska pismenost ističe se kao praktična i urgentna primer ove potrebe. Rezultati istraživanja dosledno potvrđuju da je finansijska pismenost više od poznavanja pojmova; to je sposobnost primene znanja u praksi smatraju (DeLiema & Hemmy, 2023). Postoji jaka, pozitivna korelacija između nivoa finansijskog znanja i poželjnih obrazaca ponašanja, kao što su: redovna štednja, planirano investiranje, izbegavanje neodrživog duga i aktivno planiranje penzije smatraju (Kim et al., 2019; Lusardi & Messy, 2023). Finansijski stavovi, poput sklonosti ka planiranju ili anksioznosti prema novcu, značajno posreduju u odnosu znanje-ponašanje smatraju (Jumady et al., 2024). Diskusija otkriva dve ključne prepreke: sistemsku i demografsku. Sistemska prepreka ogleda se u tome što finansijsko obrazovanje često nije integralni deo kurikuluma ili je predstavljeno na zastareo način. Demografska prepreka pokazuje da su mladi, žene i socijalno ugrožene grupe posebno niskog nivoa pismenosti, što dodatno reprodukuje nejednakost smatraju (Garg & Singh, 2018; Rodríguez-Correa et al., 2025). Paradoksalno, ekonomski razvoj sam po sebi ne rešava problem, što ukazuje na potrebu za namenskim obrazovnim intervencijama prema (Lusardi, 2019). Tehnologija, iako može biti moćan alat za dostupnost, ne zamenjuje potrebu za razvojem kritičkog suda i ljudskog mentorstva smatraju (Samuel et al., 2025).

Zaključci istraživanja

Transformacija obrazovanja u 21. veku nije luksuz, već imperativ za održivi društveni razvoj i individualno blagostanje. Rad pokazuje da su klasični modeli podučavanja nedovoljni za suočavanje sa izazovima brzih tehnoloških promena i kompleksnosti savremenog finansijskog sistema. Budućnost pripada obrazovnim ekosistemima koji razvijaju: adaptivne kompetencije, promovišu doživotno učenje i integrišu praktičnu pismenost, sa finansijskom pismenošću kao ključnom komponentom. Finansijska pismenost se potvrđuje kao ključni prediktor odgovornog ponašanja i zaštite od ekonomskih rizika. Njeno unapređenje zahteva sistemski pristup: implementaciju u nastavne planove i programe od najranijeg uzrasta, obuku nastavnika, razvoj interaktivnih i kontekstualnih nastavnih materijala te široke javne kampanje usmerene na ranjive grupe. Reforma mora biti sveobuhvatna, uključujući prelazak ka dinamičnijem kurikulumu, vrednosnom obrazovanju i partnerskom angažovanju svih društvenih aktera. Samo na taj način obrazovanje može ispuniti svoju ključnu ulogu u pripremi pojedinaca ne samo da prežive, već i da napreduju i oblikuju budućnost u uslovima stalne promene, doprinoseći time izgradnji pravednijeg i otpornijeg društva.

Literatura

1. Abdallah, W., Tfaily, F. & Harraf, A. (2025). The impact of digital financial literacy on financial behavior: customers' perspective. *Competitiveness Review: An International Business Journal*, 35(2), pp. 347-370.
2. Asiiimwe Kyomugisha T. (2025). The Role and Impact of Collaborative Decision-Making in Schools. *Research Invention Journal Of Current Issues In Arts And Management*. 4(2), pp. 20-23. <https://doi.org/10.59298/RIJCIAM/2025/422023>
3. Bogdanović, B., Jovanović, A., Lovre, T. & Nikolić, A. (2017). Informaciona pismenost kao preduslov doživotnog učenja. *Naučna konferencija Biblioinfo – 55 godina od pokretanja nastave bibliotekarstva na visokoškolskom nivou*, Beograd, 18, pp. 141-148.
4. Chaulagain, R. (2021). Relationship Among Financial Literacy, Attitude and Behaviour. *Social Inquiry: Journal of Social Science Research*. 3(1), pp. 10-29. <https://doi.org/10.3126/sijssr.v3i1.46017>.
5. DeLiema, M. & Hemmy, L. (2023). Harnessing complementary research skills to advance research on financial decision making. *Innovation in Aging*, 7(1), 373. <https://doi.org/10.1093/geroni/igad104.1240>.
6. Garg, N. & Singh, S. (2018). Financial literacy among youth. *International Journal of Social Economics*, 45(1), pp. 173-186. <https://doi.org/10.1108/IJSE-11-2016-0303>
7. Goldin, C., & Katz, L. F. (2018). *The race between education and technology*. Inequality in the 21st Century. Routledge. pp. 49-54.
8. Guryan, J. (2009). The Race between Education and Technology: A Review Article. *Journal of Human Capital*, 3, 177 - 196. <https://doi.org/10.1086/645089>
9. Hapsari, D. T., Suryono, Y. & Amiliya, R. (2019). 21st century skills; The effect of Project Based Learning to financial literacy on children aged 5-6 years. *EARR Educational Administration Research and Review*, 3(2), pp. 85-93.
10. <https://www.gtai.de/en/invest/industries/industrial-production/industrie-4-0> (12.11.2025.)
11. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/1-1-learning-compass/OECD_Learning_Compass_2030_Concept_Note_Series.pdf (01.11.2025.)
12. <https://www.oecd.org/en/data/tools/oecd-learning-compass-2030.html> (01.11.2025.)
13. Hunter, M. A. & Broughton, G. (2025). *Professional Supervision for Principals: A Primer for Emerging Practice*. Cambridge University Press.
14. Jumady, E., Alam, S., Hasbiyadi, H., Fajriah, Y. & Anggraini, Y. (2024). The effect of financial planning on consumer debt management: the role of financial literacy, self-efficacy, and financial motivation. *Atestasi: Jurnal ilmiah Akuntansi*. 7(1), pp. 340-368. <https://doi.org/10.57178/atestasi.v7i1.793>.
15. Kim K. T., Anderson S. G. & Seay M. C. (2019). Financial knowledge and short-term and long-term financial behaviors of millennials in the United States. *Journal of Family and Economic Issues*, 40(2), pp. 194-208. <https://doi.org/10.1007/s10834-018-9595-2>
16. Kucuksuleymanoglu, R. (2025). Resilience in Lifelong Learning for Individuals. Resilience, Adaptability, and Cultural Awareness Within the Educational Landscape. *IGI Global Scientific Publishing*. pp. 69-96.

17. Jumady, E., Alam, S., Hasbiyadi, H., Fajriah, Y. & Anggraini, Y. (2024). The effect of financial planning on consumer debt management: the role of financial literacy, self-efficacy, and financial motivation. *Atestasi: Jurnal ilmiah Akuntansi*. 7(1), pp. 340-368. <https://doi.org/10.57178/atestasi.v7i1.793>.
18. Luckin, R. (2025). Nurturing human intelligence in the age of AI: rethinking education for the future. *Development and Learning in Organizations: An International Journal*, 39(1), pp. 1-4.
19. Lungulov, B. (2015). *Analiza ishoda učenja kao indikatora kvaliteta visokog obrazovanja* (Doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija).
20. Lusardi, A. (2019). Financial literacy and the need for financial education: evidence and implications. *Swiss journal of economics and statistics*, 155(1), pp. 1-8. <https://doi.org/10.1186/s41937-019-0027-5>
21. Luo, J. & Chan, C. (2022). Luo, J., & Chan, C. K. Y. (2022). Influences of shadow education on the ecology of education—A review of the literature. *Educational Research Review*, 36, 100450. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2022.100450>.
22. Lusardi, A. & Messy, F. (2023). The importance of financial literacy and its impact on financial wellbeing. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 1(1), pp. 1-11. <https://doi.org/10.1017/flw.2023.8>.
23. Lusardi, A. & Mitchell, O. S. (2011). Financial literacy around the world: an overview. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4), pp. 497-508.
24. Mancone, S., Tosti, B., Corrado, S., Spica, G., Zanon, A. & Diotaiuti, P. (2024). Youth, money, and behavior: the impact of financial literacy programs. *Frontiers in Education*. 9, 1397060. Frontiers Media SA.
25. Mcllellan, S. (2018). *The Digital Revolution for Marketers*. University 4.0: Is the UK doing enough to prepare students for the fourth industrial revolution?
26. Nedoboi, S. (2024). *Components of the financial economic security management system*. Black Sea Economic Studies. <https://doi.org/10.32782/bses.87-24>.
27. Peña-Ayala, A. (2021). A learning design cooperative framework to instill 21st century education. *Telematics and Informatics*, 62, 101632. <https://doi.org/10.1016/J.TELE.2021.101632>
28. Presnyakova, D., Galitskikh, V. & Presnyakov, A. (2024). Personal finance management using insurance and investment. *Ekonomika i upravljenje: problema, resheniya*. Publishing House Scientific Library. DOI: 10.36871/ek.up.p.r.2024.02.05.013
29. Price, B., & Price, B. (2013). The changing task composition of the US labor market: An update of Autor, Levy, and Murnane (2003). *MIT Mimeo*.
30. Rai, K., Dua, S. & Yadav, M. (2019). Association of Financial Attitude, Financial Behaviour and Financial Knowledge Towards Financial Literacy: A Structural Equation Modeling Approach. *FIIB Business Review*, 8(1), pp. 51-60. <https://doi.org/10.1177/2319714519826651>.
31. Rodríguez-Correa, P., García, S., Bermeo-Giraldo, M., Valencia-Arias, A., Rojas, E., Vigo, E., & Gallegos, A. (2025). Financial literacy among young college students: Advancements and future directions. *F1000Research*. 14, 113. <https://doi.org/10.12688/f1000research.159085.1>.

32. Roskams, M., & Haynes, B. (2021). Environmental demands and resources: a framework for understanding the physical environment for work. *Facilities*, 39(9/10), pp. 652-666. <https://doi.org/10.1108/F-07-2020-0090>
33. Rubin, J., Chen, K. & Tung, A. (2024). Generation Z's Challenges to Financial Independence: Adolescents' and Early Emerging Adults' Perspectives on Their Financial Futures. *Journal of Adolescent Research*. <https://doi.org/10.1177/07435584241256572>.
34. Samuel, S., Meilani, Y. F. C. P., Wanasida, A. S., & Napitupulu, P. E. (2025). *Human Capital in The AI Era*. Penerbit NEM.
35. Schalock, H. D. (1998). Student progress in learning: Teacher responsibility, accountability, and reality. *Journal of personnel Evaluation in Education*, 12(3), pp. 237-246.
36. Schleicher, A. (2019). *Presentation at the Forum on Transforming Education*, Global Peace Convention, Seoul, South Korea.
37. Shulla, K., Filho, W., Filho, W., Lardjane, S., Sommer, J., & Borgemeister, C. (2020). Sustainable development education in the context of the 2030 Agenda for sustainable development. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 27, pp. 458-468. <https://doi.org/10.1080/13504509.2020.1721378>
38. Walstad W., Rebeck K. & Macdonald R. (2010). The effects of financial education on the financial knowledge of high school students. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), pp. 336–357. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01172.x>
39. Zhou, H. (2025). *Exploring the dynamic teaching-learning relationship in interactive learning environments*. *Interactive Learning Environments*, pp. 1-31.

THEORETICAL CONCEPTS OF FINANCIAL LITERACY IN THE 21ST CENTURY

Žana Janković¹, Miloš Grujić², Adriana Radosavac³, Oliver Momčilović⁴, Ivana Wendling⁵

Abstract

The study investigates the imperative of transforming education and consumer literacy within the context of rapid technological, economic, and social changes in the 21st century. It analyzes the gap between outdated educational models and the demands for competencies necessary to function under the conditions of the Fourth Industrial Revolution, with a particular emphasis on financial literacy as a key element of economic empowerment. The study views education as a dynamic, ecological system that requires the collective responsibility of all stakeholders. Through a synthesis of the literature, it highlights the necessity of developing critical thinking, adaptability skills, and the capacity for lifelong learning. The results indicate a direct link between financial knowledge, attitudes, and responsible behavior, as well as an alarmingly low level of financial literacy as a global problem with broad social consequences. The conclusion suggests that a systemic reform of education, focused on the practical application of knowledge and the early acquisition of financial competencies, is crucial for preparing individuals for the future and building a more sustainable and equitable society.

Key words: *21st-century education, financial literacy, competencies, Industry 4.0, lifelong learning.*

¹ Žana Janković, MSc, Ph.D., student, Independent University of Banja Luka, NUBL, Veljka Mladenovića 126, Banjaluka, BiH, E-mail: zana.jankovic@icloud.com

² Miloš Grujić, Ph.D., assistant professor, Independent University of Banja Luka, NUBL, Veljka Mladenovića 126, Banjaluka, BiH, E-mail: milos.grujic@ba.gt.com

³ Adriana Radosavac, Ph.D., full professor, University of the Academy of Economics in Novi Sad, Faculty of Applied Management, Economics and Finance, Belgrade, Jevrejska 24, Belgrade, E-mail: adriana.radosavac@mef.edu.rs

⁴ Oliver Momčilović, Ph.D., full professor, University of the Academy of Economics in Novi Sad, Faculty of Applied Management, Economics and Finance, Belgrade, Jevrejska 24, Belgrade, E-mail: oliver.momcilovic@mef.edu.rs

⁵ Ivana Wendling, MSc, Ph.D., student, Independent University of Banja Luka, NUBL, Veljka Mladenovića 126, Banjaluka, BiH, E-mail: ivanawendling@gmail.com